

In dit nummer:

- 255 En zij aten allen en werden verzadigd
J. Schouls
- 256 Navoring (1)
F. Gerkema
- 258 Van Bunschoten naar Nqutu
H. Algra

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

Calvijn vond het ook

Calvijn. Dat overtuigde me meestal niet, maar ik luisterde er altijd wel met onzag naar. Zij het dat ik soms het gevoel had, dat onze kerkvader in een bepaalde richting getrokken werd. Maar dan ontbrak me de deskundigheid om dat te weerleggen.

Een reuzenstap

Wonderlijker vond ik het beroep op Calvijn in eigen kring. Voor de vuist weg herinner ik me dat de afschaffing van kerkelijke feestdagen, het wekelijks avondmaal vieren en de tolerantie voor het gevoelen van Telder op Calvijn terug gingen. Later kwamen daar speciale jeugddiensten, de zorg voor het milieu en nu dan het zingen van Opwekkings-liederen bij. Allemaal zaken waar best iets voor te zeggen valt; het een meer dan het ander. Wat is er dan tegen om dit met beroep op Calvijn te bewijzen? Ik denk dit: je maakt dan een reuzenstap naar een heel andere tijd en dat vermindert de

bestrijden. Maar de nieuwere scribenten als Luther en Calvijn zal men int geheel niet gebruiken, doch de predikatiën op de Heylige Schriftuur alleen gronden." Ziezo. Die zit.

De tegenstander overtroeven

Dat is te zeggen: je ziet er natuurlijk wel in, op welke manier dit soort argumenten fungeren. Om de tegenstander te verslaan op eigen terrein. En waarschijnlijk is dat ook precies de manier, waarop we vandaag Calvijn zien gebruiken: om mensen uit een bepaalde hoek te overtroeven met argumenten uit hun eigen arsenaal. Heel handig, maar ten eerste riskant en ten tweede niet heel eerlijk. De goede verstaander begrijpt natuurlijk, dat ik hier zo gevoelig op ben omdat ik zelf wel eens de neiging voel om deze methode te hanteren. Ik heb mijn computer even laten zoeken op 'Calvijn' en, wel, het viel mee. Eén lezing van twee jaar terug is op 't randje. Wat ik wil zeggen is: laten we vooral Opwekkings-liederen zingen, maar Calvijn daar niet mee lastig vallen.

Maar wacht, nu wordt het ineens moeilijker. Het is niet zo eerlijk om Calvijn te gebruiken als argument voor iets dat we, los van hem, toch al vinden. Maar wat zou de Here God vinden van de manier waarop wij, conservatief of progressief, zijn heilig Woord als bewijs gebruiken? Ik ben bang dat we ook op dat vlak heel vaak zelf al een mening hebben, en daar dan tot onze vreugde ook nog een tekst bij vinden. Als je een tekst citeert om je gelijk te halen, moet je dan ook niet bereid zijn te buigen voor andere teksten waar je meer moeite mee hebt? Wat voor motieven zitten er achter mijn Schriftbewijs? Voor zelfonderzoek op dit punt schiet mijn computer tekort. Ik zal mijn *geweten* moeten raadplegen. Ik denk dat ik aan vakanties toe ben.

W. Smouter, Breukelen

Laast kwam ik er weer zo een tegen in de krant: een verwijzing naar Calvijn als bewijs dat een of andere nieuwigheid een positieve ontwikkeling is. Als ik me goed herinner ging het over het zingen van Opwekkings-liederen en dat Calvijn daar ook al een voorstander van was geweest. Vraag me niet hoe de redenering precies ging. Ik heb het artikel vergeten uit te knippen en waarschijnlijk heb ik het bij eerste lezing al niet zo secuur doorgenomen.

Dat komt doordat ik heel erg de kriebels krijg van dat soort bewijsvoering en ik wil eens proberen die kriebels te analyseren. Om te beginnen moet ik daarbij zeggen dat ik een verklaard voorstander ben van het zingen van Opwekkings-liederen en dat ik Calvijn een heel goed iemand vind. Voor zover ik hem ken dan; dat is misschien wel een deel van het probleem. Maar ik heb door de jaren heen zoveel, en zoveel tegenstrijdigs, horen bewijzen met een beroep op Calvijn, dat ik het nut er niet zo van inzie. Allereerst hoorde ik in Apeldoorn vaak in preken van studenten een prachtige bijbelse gedachte onderstrepen door een citaat van Calvijn. Daar had ik weinig problemen mee. Wat het toevoegde aan het woord Gods was mij niet altijd duidelijk, maar à la. Later heb ik ook wel eens over de kerkgrenzen heen discussies met behoudende broeders gehad, waarin me de oren gewassen werden met een beroep op

Wat is er tegen om dit met beroep op Calvijn te bewijzen?

relevantie enorm. Bovendien: je kunt Calvijn wel aanhalen als autoriteit, maar zou je hem dan ook volgen als zijn mening net *tegen* de jouwe in gaat? Zo niet, is dat beroep op de goede man dan wel eerlijk? Enfin, ik heb intussen een ijzersterk argument gevonden tegen het gebruik van Calvijn, althans in preken. In de *Particuliere Vragen, beantwoordt tot Middelburg Anno 1581* vond ik de vraag: „Oft ook geoorloofd is scribenten als Luther en Calvijn te alleghieren in de predikatiën? Is geantwoort: Neen. De oudere scribenten, als Augustinus, zal men matiglijk gebruiken, voornamelijk om de papisten te

Veertiendaagse uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
Ds. J. Bouma
A. Hartkamp
Drs. P.J. van Kampen
J.J. Lakerveld
Ds. J.M. Mudde
Ds. K. Muller
Ds. W. Smouter
J. Westerkamp-Stegeman

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Telefoon: 0513-653620
Telefax: 0513-653632.

Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redactie binnen te zijn.

Kerknieuws/Onder andere(n)

A. Hartkamp,
Groenoord 92,
2401 AG Alphen aan den Rijn.
Telef./telefax 0172-445872.

Abonnementen en ledenadministratie

M. van Veelen-Vreugdenhil
Administratie Opbouw
Hunze 16
2911 EH Nieuwerkerk aan den IJssel
Tel. 0180-320205.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min.
f 25,- contributie op bovenstaand
gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementenprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 68,- per jaar of f 38,- per half jaar.
Voor studenten f 34,- per jaar.
Buitenland f 112,- per jaar of f 124,- per
luchtpost. Chequekosten buitenland: f 15,-.

Advertenties

Tarief: 68 ct. per mm. bij 45 mm. breed
(excl. 17,5% BTW).
Advertenties inzenden tot woensdag 8.30
uur, anderhalve week vóór
verschijningsdatum. Familieberichten
uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor
verschijning. Advertenties en
familieberichten rechtstreeks naar Nedag,
t.a.v. het bedrijfsbureau.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 0342-410760, fax 0342-492542.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

Opbouw wordt gedrukt op
gerecycled papier.

Dit tijdschrift wordt ten behoeve van
iedereen, die niet op de gebruikelijke
manier kan lezen, uitgegeven op
geluidscassette en/of in braille
of grootletter. Informatie en opgave:
CBB, Christelijke Bibliotheek voor
Blinden en Slechtzienden, Postbus 131,
3850 AC Ermelo, tel. 0341-551014.

ISSN 0030-3356

Kalender

van Ned. Geref. bijeenkomsten van
meer dan plaatselijk belang.

Opgave: telefoon 0513-653620; tele-
fax: 0513-653632; E-mail:
kmuller@epsilon.nl

- 6 september Ontmoetingsdag van het
Gerformeerd Appèl te
Zwolle
- 2 oktober Vrouwencontactdag in de
Nieuwe Buitensociëteit,
Stationsplein 1, te
Zwolle; info voor stands:
038-4531945
- 25 oktober Centrale Diaconale Con-
ferentie te Apeldoorn;
onderwerp: Kerk en
gevangenen
- 8 november Zendingsnajaarsvergade-
ring Leerdam
- 7 maart '98 Opening Landelijke Ver-
gadering 1998

Ontvangen
boeken

Dr. J.M. Brinkman,

Psalmen II;

*Een praktische bijbelverklaring – Tekst en toelich-
ting*

164 blz., f 35,-

ISBN 902429181X

Uitg.: Kok, Kampen

Drs. J.C. Schaeffer,

**De plaats van Abraham Kuiper in 'De Vrije
Kerk'**

219 blz.,

ISBN 9060649141

Uitg.: Buijten & Schipperheijn, Amsterdam

Jaap Zijlstra,

Van harte brengen wij U lof;

Liederen

66 blz., f 22,50

ISBN 9024279496

Uitg.: Kok, Kampen

Ria Borkent,

Een schaal met water;

40 Bach-koralen herldicht

69 blz., f 22,50

ISBN 9024291798

Kok, Kampen

M.R. van den Berg,

De leeuw heeft gebruld;

Een uitleg van de profetieën van Amos

125 blz., f 19,90

ISBN 9029714727

Uitg.: Kok Voorhoeve, Kampen

Ds. P.P. Goossens,

Mazmur;

Indonesische Psalmberijming

390 blz.

Gerrit ten Berge,

Houvast;

Bijbels dagboek voor jongeren

f 25,-

ISBN 9061404967

Uitg.: De Groot Goudriaan, Kampen

Begin september '97 gaat te
Amersfoort voor de derde maal de
mondelinge cursus

nieuwtestamentisch Grieks

van start. De cursus duurt één jaar,
wordt op donderdagavond gegeven
en is bedoeld voor iedere bijbellezer
die de grondtaal van het Nieuwe
Testament wil leren kennen.

Verdere informatie bij de
cursusleider: drs. B. Vuijk,
Vivaldiweg 40,
3752 HB Bunschoten,
tel. 033 29 825 08.

En zij aten allen en werden verzadigd

Marcus 6:30-44

J. Schouls, Neede

Wat een wonderbaarlijk avondmaal, daar, ergens bij het meer van Galilea. Wat een avondmaal, om nooit meer te vergeten! Avondmaal dan, in de zin van een gewone avondmaaltijd, want het was laat geworden, staat er (vers 35), en het was tijd geworden om te eten. Maar zo gewoon werd dit avondmaal toch niet.

Een wonder

De wonderbare spijziging is een wonder van het Koninkrijk der hemelen. Een handvol voedsel wordt in een handomdraai voedsel voor een grote schare.

In uiterste soberheid wordt dit machtige teken ons verteld, en alle aandacht gaat daarbij uit naar die heerlijke gestalte van Jezus, vol van genade en waarheid. Dát kan er gebeuren, als deze Heer voor mensen opziet naar de hemel! Dat kan er gebeuren, als Hij de zegen uitspreekt voor mensen.

Zegen is levenskracht. Zegenen is levenskracht verlenen. En wat een levenskracht komt er vrij nu, rond dit voedsel dat Hij deelt!

Deze zegenende Heer, ons van God gegeven, Hij maakt van voedsel voor vijf, voedsel voor minstens vijfduizend! Wat een wonderbaarlijk avondmaal. Zij aten allen, en zij werden verzadigd.

De schare

Het is een grote schare die verzadigd wordt. Matteüs zegt: er waren ongeveer vijfduizend mannen; vrouwen en kinderen niet meegerekend. Een commentator schreef daarvan: als het op tellen aankomt in die tijd, zien ze vrouwen en kinderen over het hoofd, maar voor Jezus tellen zij toch allemaal mee, want zie: állen worden verzadigd!

Duizenden mensen. Ze zijn Jezus vooruit gelopen naar een verlaten gebied. Een eenzame plaats, waar geen mens wat te zoeken heeft. Maar

ze zijn er, want ze weten dat Jezus komt, en ze weten maar al te goed waar Hij Zich vaste voet zal kiezen. Daar staan ze. Wachtend en verwachtend. Een herderloze kudde op een eenzame plaats. De blik hoopvol gevestigd op een naderende visserboot. Voortgejaagd zijn ze. Afgemat. Vanwaar komen wij? Waarheen gaan wij? Waartoe dit leven op aarde? Wie zal ons leiden? Wie zal onze herder zijn? Wie zal ons bevrijden van onze eeuwige honger en kommer? Grote vragen. Te groot zou je zeggen, voor al die kleine mensen. Maar hun blikrichting is goed, want hun Herder nadert, hun enige Goede Herder! Met ontferming bewogen geeft Hij hun wat zij nodig hebben. Wat hebben zij nodig? Geestelijk voedsel, dat aller-eerst. De wonderbare spijziging met Zijn woorden van eeuwig leven. Maar als het tijd wordt voor het gewone avondmaal, dan komt ook dat

*grote zomer,
met groene
eeuwigheid*

voedsel er. Brood met beleg. En zij aten allen, en werden verzadigd.

Gemeenschap

Een fijn detail in dit verband is, dat de wonderbare spijziging ook echt een maaltijd wordt. Jezus werpt niet zomaar klakkeloos Zijn brood voor de schare, als parelen voor de zwijnen. Hij dropt niet zomaar vanuit de hoogte een voedselpakket op een naamloze massa.

Die naamloze massa, waarin de enkeling niet gezien wordt, en die als los zand aan elkaar hangt, die chaos van gezichten, die verandert Hij. Die brengt Hij bijeen in groepen (vers 39). Geordende groepen. Groepen van honderd en van vijftig (vers 40). Zo vlijen zij zich neer op het groene gras. En zo sticht Jezus gemeenschap. Gemeenschappen van mensen. Eet-groepen. Tafelgemeenschappen. Men laat zich als groepen nodigen rond onzichtbare tafels. En zo wordt het

ook echt een maaltijd, een gemeenschapsmaal, daar, die avond bij het meer van Galilea.

De grote zomer

En als je die schare dan zo ziet zitten, die schare die niemand tellen kan (de vrouwen en de kinderen zijn ontelbaar), en je ziet ze daar, neergevlijd in de grazige weiden, bij de wateren der rust, en je ziet de Herder in hun mid-den, de Herder, die de hemel voor hen aanroept, en het brood voor hen breekt (vers 41), dan waait er iets doorheen van de toekomst. Dan waait er iets doorheen van die grote zomer, met groene eeuwigheid (Gezang 288). Van de hemelse feestzaal, waar we aan zullen schuiven aan de Tafel van Christus, en waar we de wijn nieuw met Hem zullen drinken in het Koninkrijk van Zijn Vader. En Hij zegt: drink, Mijn kudde. Drink van Mijn wijn, eet van Mijn brood.

Eet en drink, en wordt allen verzadigd.

Navolging (1)

F. Gerkema, Groningen

Recent verschenen uitgaven – of het nu om boeken of c.d.'s gaat – vind je meestal op een tafel of in een rek apart. Als nieuwelingen, die recht hebben op wat extra aandacht, voordat ze hun plekje krijgen in de schappen tussen al dat andere, soms al bijna weer vergeten. „Ach wie flüchtig, ach wie nichtig” (Gez. 271) geldt niet alleen schrijvers en lezers van boeken, maar ook de hoge stapels van Kushner en Kuitert, van Stott en McGrath. Een paar maanden geleden liep ik met zulke mijmeringen langs een tafel die iets op afstand stond van de afdeling theologie. Mijn oog viel op twee deftig gebonden boekwerken, geschreven in de 17e en in de 15e eeuw. Het ene was van de hand van de wiskundige Blaise Pascal, die diepe gedachten had over het christelijk geloof, maar stierf voordat hij zijn overwegingen kon uitbouwen tot een boek. De postume bundel, die uitgegeven werd als 'Pensées', ging evenwel als een geliefd werk de wereld over in vele vertalingen¹.

Niet anders verging het de bundel van vier traktaatjes, die werd uitgegeven als 'De imitatione Christi' ofwel 'Over de navolging van Christus'². Dat boekje werd geschreven door een monnik, Thomas à Kempis, die vanaf 1400 zo'n 70 jaar vertoefde op het Agnietenklooster bij Zwolle. Over die beide boeken, door wie velen in de achter ons liggende eeuwen diep geraakt zijn, wil ik nu en in het najaar iets schrijven.

Rijkdom en armoede

Thomas à Kempis lange leven (1380-1471) beslaat het laatste part van de middeleeuwen. Hoeveel goeds en moois er van de 15e eeuw ook te zeggen is, kerkelijk gezien moet het een chaos zijn geweest. Symptomatisch was de machtsstrijd tussen twee pausen, één in Rome en één in Avignon, gedurende het grootste deel van Thomas' leven. Naast de politieke macht speelde geld een grote rol, niet alleen bij de hogere geestelijkheid, maar ook

in de lagere regionen. De ambten van pastoor tot bisschop waren vaker te koop dan goed was en het niveau van de geestelijken was er naar. Ook in menig klooster viel eerder de rijkdom op dan het niveau van geestelijk leven.

De reacties bleven niet uit. Het armoede-ideaal van Franciscus van Assisi (13e eeuw) inspireerde ook in de eeuwen daarna tot navolging. In en buiten de kloosters kwamen bewegingen op, die werkten aan geestelijke discipline en hernieuwde toewijding. Men keerde zich radicaal af van macht en geld, waarbij het geloof soms in mystiek en verinnerlijkt vaarwater terechtkwam. In die brede reactie tegen de verwereldlijking van de kerk heeft ook de zogenaamde 'Moderne Devotie' zijn plek. Het was een beweging van zowel geestelijken als leken, opgekomen in de contreien van Deventer en Zwolle. Rond 1400 begon men ook met de stichting van kloosters o.a. het Agnietenklooster bij Zwolle. In dat klooster deed Thomas à Kempis zijn werk als kopiist van religieuze werken en leidde hij de geestelijke vorming van de novicen, de jongeren die intrede in het klooster hadden gedaan.

Bloemlezing

Met die vorming heeft Thomas zich zo'n 45 jaar beziggehouden, waarbij de vier traktaten van 'de Navolging' een grote rol moeten hebben gespeeld. Af en toe waan je je bij de aanwijzingen van Thomas dan ook wel naast de novicen gezet, b.v. als je leest: „Wanneer gij altijd door in uw cel blijft, dan wordt zij een oord van vreugde; verwaarloost gij haar, dan gaat zij uw tegenzin wekken” (II.20.26)³. Toch is die monastieke achtergrond niet echt hinderlijk voor de gereformeerde lezer van 'de Navolging', omdat het leeuwendeel van de spreuken en aanwijzingen niet gebonden is aan de kloostercel. B.v. „In zwijgen en rust maakt de godgewijde ziel voortgang en leert zij de verborgenheden van de Schriften verstaan” (II.20.29), waar je wel de sfeer van het klooster proeft, maar er niet wordt opgesloten.

Op een eerste eigenaardigheid bent u als lezer inmiddels gestuit. Het geschrift bestaat uit een veelheid van spreuken, die thematisch geordend, de vier traktaten vormen. In de spreu-

ken zijn soms bijbelteksten opgenomen, maar je vindt ook citaten uit eerdere van zulke bloemlezingen uit de middeleeuwse kerk. Thomas à Kempis schiep het tot een geheel, waarbij de voor hem karakteristieke thema's en gedachten veelvuldig terugkeren. Dat maakt ook dat je je maar beter tot één hoofdstukje per keer kunt beperken, om zo ook eens wat langer stil te kunnen blijven staan bij één van Thomas' uitlatingen. Want het is boeiend en prikkelend om zo'n 15e eeuwse gedachte eens je eigen leven binnen te halen en hem vervolgens ook eens tegen het licht van het evangelie te houden!

Van nature vreemd

Er is veel in dit boek dat je in eerste instantie vreemd voorkomt, zo anders dan de wereld, waarin we werken en wonen. Want het gaat over nederigheid, zelfverloochening, inkeer,

Zoveel verschillen we 'van nature' niet van mensen, die leefden halverwege de 15e eeuw.

wereldverachting, vreemdelingschap, uitwendige en innerlijk troost, om maar eens iets te noemen. Echt een andere wereld denk je dan, alsof je een schilderij uit 1420 bekijkt met zijn nog onbeholpen gebruik van het perspectief. Of een stuk muziek opzet uit 1450, ook niet direct toegankelijk voor 20e eeuwse oren.

Toch moet je niet te snel zeggen, dat het tijdsverschil ons op beslissende afstand van het gedachtegoed van Thomas à Kempis zet.

Want waarschijnlijk herkende u in het rijtje hierboven al wel een aantal begrippen, die in het evangelie zelf een grote rol spelen, zoals nederigheid en zelfverloochening. Dat geeft al te denken!

En daarbij komt dat de 20e-eeuwse mens vergeleken met de 15e eeuwse aan de buitenkant wel behoorlijk is veranderd – dus in de dingen van mode en kunst en gewoontes – maar veranderingen aan de binnenkant zijn een ander verhaal. En precies om die binnenkant is het Thomas à Kempis

begonnen. Zoveel verschillen we 'van nature' niet van mensen, die leefden halverwege de 15e eeuw. De Zwolse monnik kwam natuurlijk ook niet zonder reden met zijn aansporingen! Hij heeft het b.v. over mensen die zich vastbeten in geld, bezit en vertier, alsof dat alles was. Sterker nog, hij voelde die neiging tot in zijn eigen boten: weinig rekenen met de eeuwigheid, omdat je van nature geneigd bent je leven te zetten op de kaart van het hier en nu. Ook al weet je dat het tijdelijke leven ook nu nauwelijks minder broos is als in de 15e eeuw en even eindig, toch gaat er een betoverende kracht van uit, waardoor de volle werkelijkheid van God soms zo vluchtig en onvatbaar lijkt. Die neiging is er bij de mensen in de loop van zes eeuwen niet veel minder op geworden. Als dat wel zo was geweest, dan zou de tijd onze natuur op dit punt gezegen hebben, maar het evangelie geeft niet hoog op van de veranderende kracht van de tijd.

Een aardig voorbeeld is te vinden in het derde traktaat, dat opgezet is als een dialoog tussen de Heer (Jezus Christus) en zijn dienaar. Daar hoor je de Heer zeggen: „Of denkt ge dat de mensen van deze wereld niets of weinig te lijden hebben? Ge zult dat nergens aantreffen, zelfs al zoekt gij de meest verwende lieden op. Ja maar, zult ge zeggen, zij hebben toch veel plezierige dingen en zij volgen hun eigen zin, daarom tellen zij hun beproevingen niet zo zwaar. Goed, laat het zo zijn dat zij alles hebben wat zij wensen. Maar hoe lang zal dat duren, denkt ge?” (III.12.8-12). En Thomas voegt er nog aan toe: „Boven dien zullen zij zelfs bij hun leven niet zonder vrees en verveling en bitterheid in die vreugden rusten” (III.12.14). Vrees, verveling en bitterheid in de vreugdes van het hier en nu – op zulke momenten is Thomas gewoon onze tijdgenoot, die ziet wat wij soms vergeten te zien.

Freemdelingschap

Als je nagaat hoe Thomas de rol van de mens op aarde ziet, dan is dat die van freemdelingschap: „Blijf u gedragen als een pelgrim en een gast op aarde, die met de zaken van de wereld niets van doen heeft” (I.23.45) of een tikje positiever over het aardse: „Neem het tijdelijke in gebruik, maar houd uw verlangen gericht op het eeuwige” (III.16.6). Toch klinkt ook dat laatste als een dissonant, voor wie gewend is aan een typering als rentmeesterschap, gedacht vanuit het

allereerste begin van Gods weg met de mens⁴. Daar gaf God de mens immers een prachtige positie op aarde: 'de Here God nam de mens en plaatste hem in de hof van Eden om die te bewerken en te bewaren' (Gen. 2:15). Dat betekende inderdaad een ereplaats voor mensen onder Gods zon, maar verreken wel dat toen de verhouding tussen God en mens nog ongebroken was. De breuk door de zonde, maakte veel kapot en al verloor de mens door de val de taak van rentmeester niet totaal (Gen. 3:17-19,23), de glans was er wel af. De positie van een mens op aarde kreeg iets dubbels, zodat je misschien wel zou kunnen zeggen dat het rentmeesterschap zich mengde met het vreemdelingschap. En dan in zo'n verhouding dat – gezien het evangelie – de nadruk op het laatste valt. Ik denk dan aan de eerste brief van Petrus of aan Paulus met zijn: „de tijd is kort. Laten zij ... die van de wereld gebruik maken zijn als zouden zij haar niet ten einde toe gebruiken” (1 Cor. 7:29-31). Of

*omdat
Thomas à Kempis
het licht
zo van één kant
laat vallen,
geeft hij je steeds
weer
stof tot overwegen*

neem de schrijver van de brief aan de Hebreeën (11:13), die het vreemdelingschap van de vader der gelovigen – vreemdeling in het beloofde land – niet voor niets opduikt uit Genesis 23. Die trek houdt blijkbaar voor de kinderen van Abraham iets blijvends op de aarde van Noach!

IJdelheid (vanitas)

Bij Thomas à Kempis slaat de balans wel te krachtig door en blijft er van het rentmeesterschap weinig meer over, dat geef ik graag toe. Daarin gaat deze kloosterling ook voorbij aan het goede werk van zijn collega's, die o.a. het Groningerland in cultuur brachten en zo doende meer oog hadden voor het bouwen en bewaren van Genesis 2. En ook de vreugde en de genietingen lijken Thomas te ontgaan. Dat Jezus er niet aan voorbijging (denk aan de plaats van de maaltijd in de evangeliën!) daarover hoor je Thomas à Kempis niet. En al geeft hij de Prediker direct in het eerste hoofdstuk het volle pond, je merkt niets van die

momenten, die het boek Prediker zo karakteristiek inkleuren, zoals: „Welaan dan, eet uw brood met vreugde en drink uw wijn met een vrolijk hart, want als gij dit doet, dan heeft God dit reeds lang zo gewild” (Pred. 9:7).

En toch, misschien wel omdat Thomas à Kempis het licht zo van één kant laat vallen, geeft hij je steeds weer stof tot overwegen. B.v. in het lange citaat uit hoofdstuk 1, ingeklemd tussen Prediker 1:1 en 1:8, dat ik zoëven al aanduidde. Hier komt het: „IJdelheid der ijdelheden en alles is ijdelheid! Behalve God liefhebben en Hem alleen dienen. Dit is de opperste wijsheid: de wereld verachten en daardoor streven naar het rijk der hemelen. IJdelheid is het dus, vergankelijke rijkdom te zoeken en daarop zijn hoop te stellen. IJdelheid is het ook, naar onderscheidingen te streven en zich tot een hoge plaats op te werken. IJdelheid is het, de begeerten van het vlees te volgen en te verlangen naar dingen, waarvoor ge later gestraft gaat worden. IJdelheid is het, een lang leven te wensen en u over een goed leven weinig zorg te maken. IJdelheid is het uw ogen alleen maar op dit tegenwoordige leven te richten en niet vooruit te zien naar de dingen die komen. IJdelheid is het lief te hebben wat schielijk voorbijgaat en u niet daarheen te haasten, waar eeuwige vreugde bestendig blijft. Herinner u voortdurend die bekende spreuk: Het oog raakt niet verzadigd van zien en het oor niet van horen” (I.1.11-20). De volgende keer ga ik verder over de ware vertroosting en de nederigheid. M.i. niet minder prikkelend!

Noten:

1. Blaise Pascal, *Gedachten*, Amsterdam 1997 (in een vertaling van Frank de Graaff).
2. Thomas à Kempis, *De navolging van Christus*, Kampen 1995 (in een vertaling van Gerard Wijdeveld).
3. Zoals gezegd bestaat 'de navolging' uit vier traktaaten:
 - I. Nuttige wenken voor het geestelijk leven;
 - II. Wenken aangaande het inwendige leven;
 - III. De innerlijk vertroosting;
 - IV. Devote aansporing tot de Heilige communie.
 De nummering (genomen uit de vertaling van Wijdeveld!) verwijst naar betreffend traktaat, hoofdstuk en spreuk.
4. In het denken van E. Schuurman neemt het motief van de freemdelingschap een belangrijke plaats in, getuige de titel van één van zijn boekjes 'Christenen in Babel'. Ook in andere publikaties van zijn hand speelt het ballingschapsmotief een rol van betekenis.

Van Bunschoten naar Nqutu

H. Algra, Den Helder

In 1990 vertrokken Ds. en mevrouw Baron met hun kinderen naar het zendingsterrein van de kerk van Bunschoten in het Nqutu-District in Zuid-Afrika. Dit jaar zijn ze 3 maanden met verlof in Nederland. Tijd voor een persoonlijk onderhoud.

Destijds bent u eerst in Zuid-Afrika wezen kijken. Wat waren de eerste indrukken van het land?

Wat ons destijds overweldigde waren de natuur en de ruimte. Het was werkelijk bijzonder imposant: die grote schoonheid van het land. Onze eerste indruk van de mensen was dat ze vriendelijk en gastvrij zijn. Dat geldt zowel de Zulu's als de blanken. Het valt je op dat de mensen beleefd zijn en behulpzaam. Bij de blanken viel ons later op dat er toch wel afstand is, in die zin dat het eerste contact vriendelijk is, maar dat je er toch niet zo gemakkelijk echt tussen komt.

Heeft die beleefdheid ook met het schoolsysteem te maken?

Inderdaad; de scholen zijn meer gedisciplineerd dan in Nederland. De leerlingen dragen uniformen. Eén van de dingen die zorgen baart is dat er nu een generatie zwarte jongeren is opgegroeid die veel minder discipline heeft, als gevolg van de boycot van scholen gedurende de jaren van de Apartheid. Nelson Mandela zag dat heel goed in. Eén van de eerste dingen die hij tegen de zwarte jongeren zei toen hij was vrijgelaten in 1990 was: „Go back to school!” Hij vond dat de jongeren weer orde en regelmaat in hun leven moesten krijgen.

De voorzitters van de plaatselijke zendingscommissies moeten lang oefenen om de bijzondere 'klak' in het woord Nqutu goed uit te spreken. Ds. en mevrouw Baron spreken het woord uit alsof ze nooit anders gedaan hebben.... Het leren van zo'n (voor ons: vreemde) taal vraagt natuurlijk veel energie. Maar: als je de taal eenmaal kent, dient zich nog een ander probleem aan, Ds. M.R. van den Berg heeft destijds in zijn boekje 'Getuigen' (1975) over vertaalproblemen geschreven. Eén van de problemen

waar hij op stuitte was dat bepaalde woorden in het Zulu een heel andere gevoelswaarde kunnen hebben dan in de westerse cultuur (zoals de vertaling van het woord God). Een vraag aan ds. en mevrouw Baron: „Welke betekenis heeft de vader in de Zulu-cultuur?” Als wij het hebben over 'onze Vader': zit daar dan niet een andere gevoelswaarde bij dan in de Zulu-cultuur?

De vader is bij de Zulu een onbetwiste autoriteit. Hij beslist over de kraal. Bij de opvoeding van de kinderen is hij nauwelijks betrokken. De kinderen

We groeten het huis

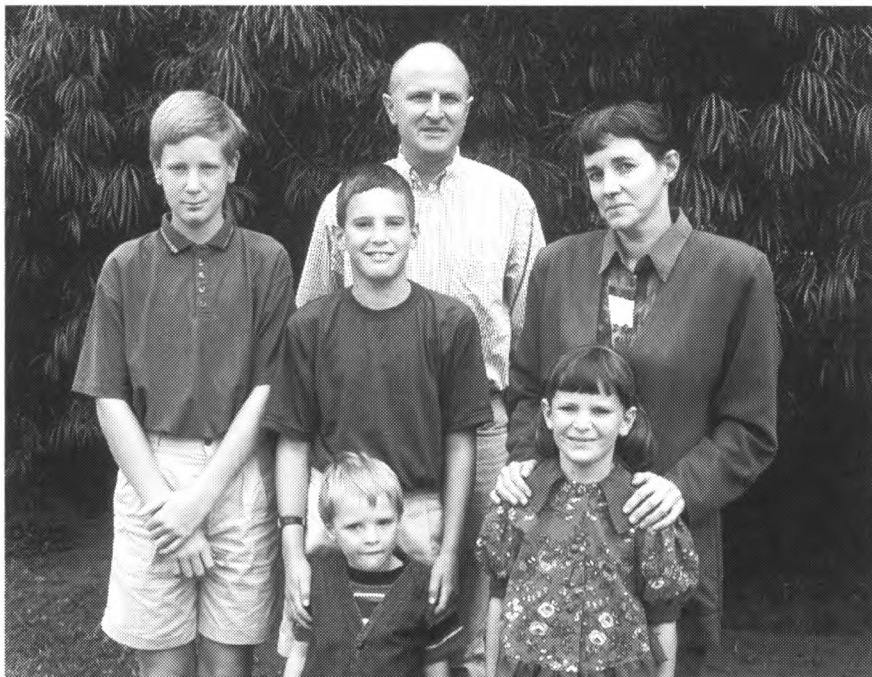
worden min of meer door elkaar opgevoed. Pas als een jongen opgroeit tot jongvolwassene wordt hij door zijn vader benaderd, omdat dan de tijd is aangebroken dat de jongen de Zulu-tradities van zijn vader over neemt. Als zendeling moet je de betekenis van onze hemelse Vader uitleggen. Dan wijs ik altijd op de Verbondsgeschiedenis: hoe geduldig en liefdevol God met al zijn kinderen wil omgaan. Ik vertel over Gods liefde. Om zo'n vader te vertrouwen en lief te hebben vraagt geduld in het zendingswerk.

Als we in Nederland mensen met het

Evangelie willen bereiken lopen we op straat, we bellen ergens aan of we ontmoeten iemand en raken met hem of haar in gesprek. Hoe gaat dat bij de Zulu's?

Je komt in de buurt van een bepaalde kraal en dan roep je: „We groeten het huis”. Dan moet je wachten totdat de ander jou begroet. Daar zit een heel ritueel aan vast. 'Ik zie je.' 'Ik zie jou ook.' Het is ook ongepast om op een andere manier binnen te komen; de hutten staan in een bepaalde volgorde en dat is niet voor niets. Je mag dus ook nooit via een andere ingang om te kijken of er iemand is, zoals je in Nederland soms nog via de achterdeur of via de burens binnen zou kunnen komen. De vrouwen begroeten je ook op een andere manier dan de mannen. Een vrouw zal je op 4 of 5 meter afstand begroeten. Dat moet je allemaal goed weten, anders ben je niet meer welkom. Uiteraard moesten we op dat punt goed worden ingewerkt, oudere helpers hebben ons daar intensief in ingewerkt.

Tijdens een zendingsavond merkte u op dat u al in de eerste contacten met de Zulu vertelt over de Schepping. Wij beginnen vaak bij Jezus. Waarom sluit u aan bij het Scheppingsverhaal? Veel geschiedenissen uit de Bijbel klinken de Zulu helemaal niet zo vreemd in de oren; ze staan niet zo ver van de beleving van de mensen in

Ds. en mevrouw Baron met hun kinderen Jonathan, Andreas, Michal, Christiaan

Foto's: A.J. Eenkhöorn

het Nqutu-District. De Zulu kent een eerste wezen, de grote voorvadergeest, die de Schepper van alles is (uNkulunkulu); de schepping is hen dus niet vreemd. Ook het offeren van dieren is heel bekend voor de Zulu. Maar in het christelijk geloof weten we dat het offeren van bokken en stieren uiteindelijk geen verzoening brengt. Bij de Zulu heeft het offeren van dieren als betekenis dat de vooroudergeesten gunstig worden gestemd. Dat offeren heeft niet met liefde maar met angst te maken.

Kunt u iets meer vertellen over die angst bij de Zulu?

Een Zulu moet steeds op zijn hoede zijn voor de vooroudergeesten. Slachten is een manier om de angst af te kopen: je stemt de vooroudergeesten gunstig. Als er iets tegen zit, is een vooroudergeest boos, dus dan slacht je weer iets.

Hoe zitten angst en zonde met elkaar verweven?

Je hebt pas iets verkeerd gedaan als het gevolgen heeft. Zolang het niet gezien wordt of zolang het je niet tegen zit, is het niet verkeerd. Zonde en vergeving in de diepe christelijke betekenis van het woord zijn dan ook moeilijke begrippen voor de Zulu; zonde is voor hen alleen zichtbare zonde, vergeving is voor hen meer genoegdoening.

Heeft de zending met inmiddels persoonlijk met alle inwoners van het Nqutu-district contact kunnen hebben? Nee; er zijn nog steeds mensen die

Het Nqutu District in cijfers:

Bevolking: 214.000 inwoners (schatting)

Bijna 40% van de bevolking heeft enkel onderwijs genoten

Gemiddeld bedraagt de werkloosheid 61%; in sommige delen ligt dit percentage nog hoger; 21% van de bevolking werkt in de agrarische sector.

Het gemiddelde inkomen per persoon is bijzonder laag:

75% verdient minder dan

Rand 1000 per maand (= f 450,-)

Hutten in het Nqutu-district

niets van het Evangelie weten, die er hooguit iets over hebben gehoord via de radio. Ons deel het district is een ruig en moeilijk bereikbaar gebied. Die persoonlijke contacten zijn hard nodig.

De werkloosheid bedraagt 75%

Hoe ziet een dag voor een zendeling eruit?

In Zuid-Afrika staan de mensen vroeger op dan de meeste Nederlanders. We staan om 6 uur op. De kinderen zijn om half 8 op school. Ik ben meestal rond kwart voor 9 op de eerste plek op het zendingsterrein. Wat je daar doet is natuurlijk per dag verschillend. Je doet aan hutbezoeken, je geeft catechisatie, er zijn gebedssamenkomsten, soms eet je mee, op zondag heb je twee kerkdiensten. De gemeenteleden en catechisanten zijn onze voelsprietten; zij zeggen vaak: „U moet daar heen, want....” Zij weten wat er leeft, wat er aan de hand is. Meestal rijd ik aan het eind van de middag weer terug naar Vrijheid.

Wat houden die gebedssamenkomsten in?

Het is goed om met elkaar tijd te nemen voor het gebed. Daar kunnen we in Nederland ook nog wel iets van leren, al komt er hier ook wel meer aandacht voor. Soms spelen die gebedssamenkomsten een rol als er veel geweld is. Dat werkt heel ont-

wrichtend op een gemeente, kerkdiensten gaan soms niet door, men ziet elkaar minder, men durft 's nachts niet in het eigen huis te slapen, er heerst angst. Maar er zijn ook andere dingen, heel gewone zaken waar we voor danken, zieke mensen voor wie we bidden. Door samen te bidden leg je je noden aan de Here voor. Dat schept binnen een gemeente een grote band, als je samen kunt bidden. Ook gaat er van die samenkomsten een sterk evangeliserende werking uit, want we beperken ze niet tot de kring van gemeenteleden. Ieder die met zorgen, ziekte e.d. te maken heeft willen we op die manier bereiken.

U sprak over dat geweld, waar komt dat uit voort?

In het Nqutu-district gaat het vaak om oude vetes die tientallen jaren kunnen sluimeren. Daar zit dan dus geen vergeving tussen: er moet iets gewroken worden, bijvoorbeeld een veediefstal van jaren geleden. In tegenstelling tot het gebied waar de zendingen van Kampen werken heeft het meeste geweld geen in het Nqutu-district geen politieke achtergrond.

Mevrouw Baron, u bent ook actief betrokken bij het zendingswerk. Waar bent u mee bezig?

Ik doe de vrouwenklas bij 2 gemeenten. Dan ben ik de hele dag op het zendingsterrein. We doen aan bijbelstudie, we bidden samen. We houden ons ook bezig met de verkoop van het Zulu-handwerk. En er zit verder van alles bij dat je niet precies kunt voor-

In de hutten worden soms kerkdiensten gehouden

spellen; je moet iemand ophalen om naar het ziekenhuis te gaan, bijvoorbeeld. Het voordeel is dat ik als vrouw gemakkelijker een hut binnen kom en dat de vrouwen misschien ook eerder iets met mij delen. Verder ben ik, samen met mevrouw Keesenberg, betrokken bij de toerusting van vrouwen van evangelisten en zwarte predikanten. Ook zit ik in de commissie die de Levensschool begeleidt.

Er komt dus nogal wat organisatie bij kijken... Heeft dat te maken met de situatie in dit gebied?

In ons gedeelte van het zendingsterrein bedraagt de werkloosheid rond de 75%. Voor de mensen is er eigenlijk weinig perspectief: wie iets wil bereiken trekt weg. Dat is heel slecht voor de kerken; want je bouwt geen kader op. We zijn daarom ook bezig met een onderzoek hoe we toch iets aan de situatie in dit gebied kunnen doen. Hoe maak je mensen actiever, hoe creëer je banen, zodat de mensen in het eigen district kunnen werken en in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien?

In een rapport over de problematiek in het gebied werd als grootste probleem genoemd: het tekort aan vaardigheden. De mensen hebben geen opleiding, maar ze hebben ook geen handvaardigheden geleerd die ze in de samenleving in kunnen zetten. Daarom wordt nu gestart met een opleiding waar mensen een basispakket aan vaardigheden kunnen leren, zoals voor de bouw (metselen, schilderen, loodgieterswerk), voor autobedrijven, in de landbouw. Wij willen graag meedenken met deze ontwikkeling, want dat komt de mensen en dus

ook de kerken op het zendingsterrein ten goede.

Waar leven de mensen van?

De mijnen in de omgevingen zijn gedeeltelijk gesloten, er is nauwelijks industrie. De eerste inkomsten zijn die van de maïs, maar de oogst mislukt ook nogal eens. De Zulu's hebben een sterke familieband. Als er iemand is met een inkomen, onderhoudt hij de hele kraal: vader en moeder, zonen en

***De vorm
is meer
evangelisch,
de inhoud
gereformeerd***

dochters, kleinkinderen, een zwager. Je kunt je voorstellen dat als zo iemand werkloos wordt, dit ook forse consequenties heeft voor een hele familie.

Zien de mensen nog wel perspectief in hun bestaan?

De mensen kijken niet zo ver vooruit. Wel begint men het belang van scholing in te zien. Over het algemeen hebben de mensen die naar de steden trekken wel werk, maar in ons district is het bijna niet voorhanden. Er zijn maar enkele plaatsen waar de jeugd blijft. In die gemeenten heb je een basis waar je verder op kunt bouwen. Veelal in verstedelijkte gebieden kom je zwarte zelfbewuste mensen met een opleiding tegen. Die kant mis je in ons district. Je hoopt dat de mensen in ieder geval vaardigheden ontwikkelen zodat ze in hun eigen levensonder-

houd kunnen voorzien en hier kunnen blijven wonen.

Uw taak is dus heel breed; het is Woord en daad.

Ds. Baron: Je leert het ABC van het leven en van het geloof. Dat maakt je eigen geloof ook weer rijker: terug naar de basis, waar gaat het nu eigenlijk om? Ik bedoel niet dat het simpel moet zijn, maar je moet wel steeds de kern raken.

Mevrouw Baron: We kunnen ons meer ontplooien. Ik had nooit gedacht dat ik me met inkoop en verkoop (namelijk: van Zulu-handwerk) bezig zou houden, je organiseert van alles, je stimuleert de toerusting van evangelisten en predikanten. In Nederland had ik me, denk ik, niet op die manier kunnen ontplooien. Daar heeft men meestal andere verwachtingen van de echtgenote van een predikant.

Mevrouw Baron: je bent samen heel breed bezig op het zendingsterrein. Je verzorgt materiaal voor de catechisaties, je repareert je auto, je helpt een ander die vast zit in de modder, je brengt acuut een jongetje naar het ziekenhuis en verleent ondertussen nog eerste hulp. Kortom: het is een heel praktische manier van christen-zijn. Ds. Baron: wat ik wel mis is een kerkenraad.

In Zuid-Afrika heb je veel minder en daarnaast minder ervaren ambtsdragers. We hebben wel als zendelingen regelmatig contact met elkaar, maar een kerkenraad zoals in Nederland, in je eigen werkgebied, dat is in Zuid-Afrika veel minder. Daar staat tegenover dat je je in Zuid-Afrika gemakkelijker kunt geven. In Nederland word je soms van binnen en van buiten beoordeeld, men heeft – door de lange kerkgeschiedenis – veel verwachtingen ten opzichte van (het gezin van) de dominee.

Kunt u nog iets zeggen over de kerkenraad in het Nqutu-district?

Er zijn nu ongeveer 40 mannen; de meesten zitten in het Noorden, op het oudste zendingsterrein (van de kerk van Den Haag). Als zending ben je de coach van deze ambtsdragers. Er zijn ongeveer 20 preekplaatsen in het Nqutu-district, waar 3 zendende kerken werken (Bunschoten. Den Haag, Leerdam). Ik moet op 4 preekplaatsen preken, en word daarin gesteund door een ouderling en een evangelist. Op ons zendingsterrein (van Bunschoten) zijn bijvoorbeeld nog geen ouderlingen. Het uiteindelijke doel als zending is: jezelf overbodig maken omdat

de kerken op het zendingsterrein hun eigen kader hebben.

Er vinden in allerlei kerken discussies plaats over de vraag welke plaats de Gereformeerde belijdenisgeschriften in moeten nemen in de zending. Hoe kijkt u daar tegen aan?

Die Gereformeerde belijdenisgeschriften spelen wel degelijk een rol. De Dordtse Kerkenordening is bijvoorbeeld een kader van waar je uit denkt als je bezig bent met kerkopbouw. De catechismus gebruik ik voor de evangelisten en predikanten: ze moeten die wel kennen: het is het *100.000 Stratenboek bij de Bijbel*. Wat de vormgeving van de eredienst betreft: die is qua vorm meer evangelisch dan in Nederland, maar de inhoud is gereformeerd.

Op video heb ik wel eens een stukje van een kerkdienst in Zuid-Afrika gezien. Het gaat er anders toe dan in Nederland. In Nederland zien we echter ook een verschuiving. Denk bijvoorbeeld maar eens aan de kerkdiensten in 'De Hoeksteen'. Zou u, met uw huidige zendingservaring, de kerkdiensten in Nederland ook anders in willen vullen?

Daar moet je natuurlijk wel voorzichtig mee zijn, het moet wel passen bij een bepaalde gemeente. Ik denk wel dat ik nu meer geneigd zou zijn om de gemeenteleden tijdens de kerkdienst in te schakelen.

Wat is er in de afgelopen tijd in de Nederlandse samenleving veranderd? Dat kun je niet zo gemakkelijk beoordelen. Maar wat me wel opvalt is het hoge tempo van het leven. Dat baart me ook wel zorgen. Alles moet snel en efficiënt, zelfs de zondag en de kerkdienst. Is de zondag in Nederland nog wel een rustdag? De Here heeft die rustdag niet voor niets aan Zijn volk gegeven.

In 'Opbouw' is de afgelopen maanden veel gepubliceerd over de zending. Denk bijvoorbeeld aan de serie van de hand van Ds. J. Vonkeman. Hoe kijkt u aan tegen de toekomst van de zending?

Ik ben blij met het feit dat de zending goede aandacht krijgt in 'Opbouw'. De zendeling moet altijd proberen zichzelf overbodig te maken. Met die gedachte zijn we momenteel in Zuid-Afrika sterk bezig. Maar: zending als opdracht blijft. Daarom is die aandacht en bezinning goed. Waar we misschien als Nederlands Gereformeerde kerken

te weinig aandacht aan hebben besteed is aan het vormen van een achterban uit de tweede en derde generatie in de zendende en steunbiedende kerken. Die nieuwe generaties hebben niet aan de wieg gestaan van het zendingswerk, maar onze jongeren moeten wel gemotiveerd worden om de fakkel hier over te nemen. Je hoort daar wel eens sombere geluiden over, maar ik ben niet pessimistisch. De belangstelling is niet tanende, als we maar op een goede manier kunnen laten zien wat ons bezielt: het brengen van de blijde Boodschap aan mensen die die Boodschap nog niet kennen.

Rectificatie

Het vorige nummer van *Opbouw* is het slot van ds. Mudde z'n artikel weggevallen. Bij deze wordt het – inclusief de noten – opgenomen, waarna een korte reactie van drs. H. de Jong op het slotartikel volgt.

Ten tweede, hoewel ds. De Jong z'n stelling geïntegreerd is in een zorgvuldige en ootmoedige lezing van héél de Schriften, dreigt het gevaar, dat ze – bij anderen – zomaar een eigen leven gaat leiden. Heilloze vragen als 'Geef dan nu eens aan wat binnen de Schrift wél en niet Gods Woord is?' liggen op de loer. En voor je het weet wordt gezocht naar een canon in de canon. Nee, laten we maar blijven bij de belijdenis, dat de HERE God héél de Bijbel gebruikt om tot ons te spreken. Zo blijft tegenover héél de Schrift een houding van luisteren bestaan, een houding van vertrouwend luisteren, eerbiedig luisteren, verwachtingsvol luisteren. Dan zullen we merken, dat dit woord in elk heden op wonderlijke wijze gaat spreken.

Noten

1 Over de redenen die Timotheüs hiervoor had, kunnen we alleen maar speculeren: Mogelijk verzet hij zich op deze wijze tegen misbruik van wijn (verg. 1 Tim. 3:3,8,11). Mogelijk ook wil hij niet in opspraak komen bij dwaalleraars met een sterk ascetische inslag (1 Tim. 4:3). Mogelijk ook zijn Timotheüs' motieven gelegen in de voorschriften van het Oude Testament (verg. bijv. Lev. 10:8-11 en Num. 6:3,4), we weten het niet.

2 Hippocrates al schreef voor de behandeling van verschillende kwalen het gebruik van wijn voor en uit de rabbijnse traditie stamt zelfs de zegswijze dat aan het hoofd van alle geneesmiddelen de wijn staat.

Kort antwoord op drs. J.M. Muddes laatste artikel in Opbouw van 27/6

Jan Muddes uiteenzetting over de tekst *Drink voortaan niet alleen water, maar gebruik een weinig wijn voor uw maag en voor uw gedurige ongesteldheden* (1 Tim. 5:23), vind ik een prachtige en liefdevolle verdediging van de apostel Paulus, maar niet van de stelling dat de bijbel van a tot z Gods woord is.

Want als ik zou moeten geloven dat het God zelf is die door de pen van Paulus dit advies aan Timoteüs gegeven heeft, dan zou ik op grond van de gegeven verklaring moeten vaststellen dat Hij die boven de tijden staat, *mijn tijd niet kent*.

Bij Paulus is dat overkomelijk, maar bij God is dat onoverkomelijk. Wel geloof ik met Jan en alle heiligen dat de apostel bij zijn liefdevolle zorg voor zijn geesteskind door Gods Geest geïnspireerd is geworden.

Maar dat is indirecter gezegd. Wij ontkomen er, juist vanwege het tijds- en cultuurverschil als door ds. Mudde onder woorden gebracht (waar wij meer dan onze vaders van onder de indruk zijn!), niet aan ter typering van de bijbel een iets terughoudender formulering te kiezen dan DE BIJBEL = GODS WOORD.

Of mijn manier van zeggen dat wij in de Bijbel Gods Woord vinden dan de meest geschikte is, daarover valt te praten (zoals ik altijd gezegd heb). In ieder geval bedoel ik er eerbied mee te kweken voor het ondoorgroendelijke GEHEIM dat wij in de bijbel, de ene keer duidelijker dan de andere en soms dwars door het menselijke mensenwoord van beperkte, achterhaalde en zelfs onjuiste voorstellingen van zaken heen, met een sprekende God te maken hebben.

Dat anderen van mijn formulering misbruik kunnen maken, is waar, maar daar ontkomt m.i. niemand aan, zeker ook degene niet die zonder nadere verklaringen zegt dat de bijbel Gods Woord is.

In de kerk kun je dat wel zeggen, want daar verstaan we elkaar gelukkig nog met een half woord, maar in de wereld (en we leven meer dan vroeger in de wereld!) kan het geloof ik niet meer.

H. de Jong, Zeist, 27 juni 1997

Wat is de betekenis van Pinksteren?

Ds. Dijk, geref. predikant te Velp, schetst in het boekje, dat wij hierbij bespreken, in hoofdlijnen de inhoud en de betekenis van het getuigenis omtrent de Heilige Geest, toegepast op de tijd waarin wij leven. Vooral in het eerste hoofdstuk, getiteld: *Tijdgeest en Pinkstergeest*, komt de actualiteit naar voren. Terecht stelt de auteur, dat geloven in de Bijbel geloven is in wat God beloofd heeft. Daarmee is voor de christen annex de hoop en verwachting. Het gaat daarbij om de hemelse en de aardse toekomst. Op meeslepende wijze wordt een en ander door de schrijver verwoord. Het verband met Pasen wordt goed getekend. „Pinksterfeest is het eigenlijke Paasfeest, maar nu staat niet alleen Jezus op, maar allen, die in Hem geloven, staan op tot een nieuw leven” (p. 18,19). Over de Bergrede schrijft Dijk inspirerend. „Neem de Bergrede. Let op hoe de grensoverschrijdend die rede is, in positieve zin wel te verstaan...

Jezus beperkt zich niet tot het gewende bekende en dus gewone, maar mikt op het buitengewone. Niet in extatische zin of in kwantitatieve betekenis. Hij stelt EEN NIEUWE KWALITEIT: de liefde tot de vijand...” (p. 26). Over de gelijkheid van de barmhartige Samaritaan merkt de auteur op: „Een verhaal, dat bijna op een briefkaart past. Maar wat heeft dit ene verhaaltje niet los gemaakt aan sociale en medische hulp” (p. 34).

Wij beschouwen het Pinksterfeest vaak als een feest, dat er wat bij hangt. Wij menen er niet goed mee uit de voeten te kunnen. Het is allemaal, zo heet het dan, zo ongrijpbaar. Maar daar tegenover poneert de pastor uit Velp: „HET WERD KERST OPDAT HET EENS PINKSTEREN ZOU WORDEN. De andere feesten zijn stadia op de weg daarheen.” (p. 34). Met Pinksteren belanden we niet in een zoetsappige en zweverige sfeer. „De Heilige Geest kan zich ook manifesteren in heilige toorn. De toorn dan als liefde, die gekwetst is en dat terecht laat merken.” (p. 37).

Gewaarschuwd wordt tegen elke vorm van wetticisme. Dan wordt de mens opgeofferd aan ideeën, systemen, structuren etc. Over de ervaring van de Geest worden uitstekende opmerkingen gemaakt. „Bevinding, het is zoveel als de gloed en de glans van het geloof” (p. 48). Alleen moet men zich wel wachten voor de suprematie van het gevoel. De ervaring van de Geest vraagt om uitstraling naar de naaste toe. Het thema van de liefde is hier beheersend. Aan het gebed wordt in dit kader aandacht besteed.

In het gebed vindt een omgekeerd Pinksteren plaats. Dan storten mensen hun geest uit bij God.” (p. 55). Dat is mooi gezegd! Wie het over de Geest heeft kan voorts de schepping niet negeren. De Bijbel geeft het verband tussen beide duidelijk aan. Het eigenlijke van de Geest mogen wij niet opsluiten binnen de wanden van ons hart. Het werk van de Geest is ook betrokken op de breedte

van de aarde. „De vindplaats van de Geest is midden in het leven. En dan ook aan de randen” (p. 66).

Dit boek heeft mij geboid. De schrijver beschikt over een fascinerende stijl en draagt enorm veel materiaal aan over een onderwerp, dat onder geen beding ondergesneeuwd mag raken. Wat onze kritiek betreft het volgende: Als ds. Dijk naar voren brengt, dat verzoening vooral verandering betekent (p. 30), vraagt dat om een nadere toelichting tegen de achtergrond van de verzoeningstheologie van dr. Herman Wiersinga e.a. Nu vind ik deze zin te kort door de bocht. Het is onjuist aan de maagdelijke geboorte van Jezus een symbolische bedoeling toe te schrijven (p. 23). Dit leidt tot een uitholling van een artikel van de Apostolische Geloofsbelijdenis. Wanneer collega Dijk het heeft over de overwinning van de zonde – nu geen zondaar meer! – (p. 43) moet gezegd worden, dat we hier wel met twee woorden dienen te spreken. Luther deed dat met zijn: tegelijk zondaar en rechtvaardige. Het gaat om de positiebepaling van de christen. Verder hebben wij veel waardering voor dit geschrift, dat om lezing en bestudering vraagt. Een hartelijke aanbeveling is daarom op zijn plaats!

N.a.v.: Ds. Keimpe Dijk: *'Pinkstergeest en tijdgeest' – christendom 2000* – Kok Voorhoeve, Kampen, in samenwerking met Filippus-Arnhem – 69 pag. f 13,50.

O. Mooiweer, Enschede

Zending en bijbelvertaalwerk

De Willem de Zwijgerstichting (Postbus 10049, 7301 GA Apeldoorn) brengt een paar keer per jaar een brochure uit over een onderwerp dat het gereformeerd protestantisme betreft. Dit maal schreef dr. Chr. Fahner over zending en bijbelvertaalwerk in het spoor van de Reformatie (1500-1700). In navolging van nieuw onderzoek is hij van mening dat in de dagen van de Reformatie in de 16-17e eeuw de zendingstaak helemaal niet verwaarloosd werd, maar dat er daadwerkelijk ook buiten Europa zendingswerk werd opgezet. Hij beschrijft de zendingstheologie van een aantal predikanten uit de dagen van de Republiek, over het algemeen beïnvloed door de Nadere Reformatie, die deze buiten-Europese zendingsactiviteiten hebben geactiveerd en theologisch begeleid. Vervolgens gaat hij in op de bijbelvertalingen uit deze periode en welke problemen men daarbij had te overwinnen. Vooral vertalingen in het Maleis voor de gelovigen in Oost-Indië hadden te maken met problemen waar we ook nu nog meezitten bij het vertalen van de bijbel bij voorbeeld in het Cambodjaans. Al bij al een informatieve brochure, zij het dat de zaken meer worden aangestipt dan uitgediept. Maar als eerste inleiding in de gereformeerde zendingsgeschiedenis handig en betrouwbaar.

N.a.v.: Dr. Chr. Fahner, *Zending en bijbelvertaalwerk*. In het spoor van de Reformatie (1500-1700). Uitgave van de Willem de Zwijgerstichting, Apeldoorn, nr 97/1. Prijs: f 9,50; 56 pag. (inclusief een nuttige literatuurlijst). ISBN 907246221-1. B. Wielenga, Richmond, Zuid-Afrika

Anastasis

In juni legde de Anastasis (Grieks voor: opstanding) aan in de haven van Den Helder. De Anastasis is het grootste privé-hospitaalschip van de wereld (bijna 12.000 ton). Het schip is eigendom van de christelijke hulpverleningsorganisatie

Mercy Ships. Deze stichting biedt praktische en geestelijke hulp aan mensen in nood. De bemanning telt 350 koppen, waaronder zowel maritiem personeel als onderwijzers, verpleegkundigen, artsen en technici. Er zijn ongeveer 20 Nederlanders aan boord. De meeste personeelsleden varen op vrijwillige basis enige tijd mee met het schip. Aan boord zijn o.a. 3 operatiekamers, een behandelkamer van een tandarts, een verpleegafdeling met 30 bedden en een röntgenkamer. De meeste operaties die men verricht zijn oogoperaties; een veel voorkomend probleem in Derde-Wereldlanden. Regelmatig is de Anastasis te vinden in de wateren rond Afrika, waar de bevolking uitzielt naar de komst van het schip. Naast medische hulp biedt men er o.a. praktische hulp bij bouwprojecten. In Den Helder werden contacten gelegd met leden van plaatselijke kerken. Veel christenen werden bemoedigd door de gesprekken met de bemanning van de Anastasis. Na Den Helder doet het schip de haven van Rotterdam aan.

Foto: H. Algra

Woorden voor elke dag

Een paar maanden geleden haalde ik uit een boekje uit 1853 een aantal 'Woorden voor elken dag' aan. Op verzoek zet ik er nog een aantal op papier.

2 Tim. 2:11: Indien wij met Christus gestorven zijn, zoo zullen wij ook met Hem leven. Zamen sterven, zamen leven. Wie het een niet wil, zal het andere niet verkrijgen. Wat wilt gij? Coloss. 4:2: Houdt sterk aan in het gebed, en waakt in hetzelfde met dankzegging. Zij, die veel bidden, zullen ook voor veel te danken hebben.

Job 22:2: Zal ook een man God voordeelig zijn? Maar voor zich zelf zal de verstandige voordeelig zijn. Wie God dient, dient zich zelf.

Marc. 10:44: Wie van u de eerste zal willen worden, die zal aller dienstknecht zijn. De Heer was aller dienstknecht, Hij, de Zoon in 's Vaders huis. Door dienen tot regeren.

Rom. 14:15: Verderf dien niet, voor welken CHRISTUS gestorven is. Onaangename, lastige mensen, met welke God ons in verbindtenis heeft geplaatst, te dragen, is een lijden, om CHRISTUS' wil. Niet verderven, maar verbeteren, moet onze lust zijn.

Luc. 17:10: Wij hebben maar gedaan, hetgeen wij schuldig waren te doen. Het loon zal ons Gods genade schenken.

Rom. 12:21: Overwin het kwade door het goede. Zoo hoopt men vurige kolen op het hoofd van zijnen vijand, die geen brand veroorzaken.

1 Sam. 1:13: HANNA sprak in haar hart. Het gebed des harten, – kent gij het? Kent gij dat stille spreken met God, ook waar men zich in 't midden van menschen bevindt? Daardoor krijgt men kracht, om te werken, te lijden, en voor zich zelven en allen tot een zegen te worden.

1 Cor. 3:18: Niemand bedriege zich zelve. Zelfbedrog, het schadelijkste bedrog.

Luc. 7:40: SIMON! Ik heb u wat te zeggen. Zoo sprak de Heer tot den Farizeër, in wiens woning Hij was ingekeerd.

Voor een ieder onzer heeft Hij nog telkens een woord, ook heden. Die ooren heeft om te hooren, die hoore.

Matth. 6:1: Hebt acht, dat gij uwe aalmoes niet doet voor de menschen, om van hen gezien te worden. Het liefdewerk, dat God alleen ziet, is Hem niet het minst welgevallig.

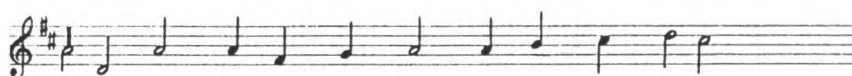
Joh. 14:1: Geloof in God, geloof ook in mij.

Op JEZUS te bouwen, Gods Woord te vertrouwen,

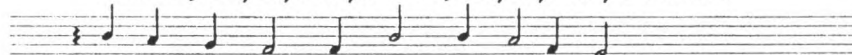
Maakt vrolijk en vrij:
De zonde te ontwijken,
Naar God te gelijken,
Maakt zalig en blij.

Woorden om over na te denken!

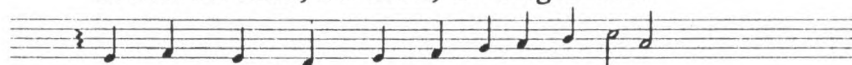
O God, Gij zijt mijn God, Gij zijt mijn Vader

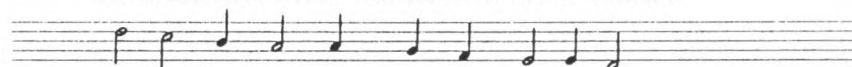
O God, Gij zijt mijn God, Gij zijt mijn Vader:

ik ben uw kind, uw zoon, uw erfgenaam.

Ik vrees niet meer wanneer ik tot U nader:

Gijzelf hebt al mijn schulden weggedaan.

- 1 O God, Gij zijt mijn God, Gij zijt mijn Vader:
ik ben uw kind, uw zoon, uw erfgenaam.
Ik vrees niet meer wanneer ik tot U nader:
Gijzelf hebt al mijn schulden weggedaan.
- 2 Gij zuivert mijn geweten van het kwade,
mijn hart is in uw grote liefde sterk.
Gij maakt mijn knieën recht door uw genade,
Gij maakt mijn handen vaardig tot uw werk.
- 3 Heer, leer mij om mijn naaste te vergeven:
Gij scholdt om Christus' wil mijn schulden kwijt,
ik kan alleen van uw vergeving leven –
verlos mijn leven van de bitterheid.
- 4 Mag ik voor anderen een voorspraak wezen:
Heer Jezus, doof het zwakke kaarslicht niet,
wijs hen niet af die voor uw oordeel vrezin,
kom hun te hulp, spaar het geknakte riet.
- 5 Schrijf in hun hart het Woord van uw genade,
daal met uw Geest van liefde in hen neer.
Richt óp wie de Gekruisigde aanbaden:
zet ze op hun voeten, opgestane Heer.
- 6 Verheerlijk Gij uw naam, de naam der namen,
opdat die door uw volk verheerlijkt wordt.
Gij zult het kleinst geloof zelfs niet beschamen:
Gij hóórt de Geest die Gij hebt uitgestort.

Melodie: Harry van der Veen

Uit: 'Emmaüsanger' van Johan Klein (Buijten & Schipperheijn, Amsterdam)

Preekvoorziening

Op de laatstgehouden predikantenconferentie is de zaak van de preekvoorziening opnieuw aan de orde geweest. Dit gebeurde omdat vanuit de kring van de preekvoorzien(st)ers klachten over het naleving van de bestaande afspraken waren geuit. Begrijpelijk werd dit door de preekvoorzieners als frustrerend ervaren.

Uit een peiling op de predikantenconferentie bleek ons dat inderdaad een behoorlijk deel van de collega's zich om diverse redenen niet aan de afgesproken regeling hielden. Dit aantal was zo groot dat ondergetekenden de conclusie hebben moeten trekken dat het handhaven van de regeling geen zin meer heeft. Derhalve is deze nu van de baan.

Dat wil niet zeggen dat er geen predikanten zullen zijn die blijven uitgaan van de eerste maandag in oktober als de begindatum voor het maken van afspraken voor het volgende jaar. Het wil wel zeggen dat de preekvoorzieners er niet meer van uit kunnen gaan dat het om een landelijke, door alle predikanten en preekvoorzieners te hanteren, afspraak gaat.

A.M. van Leeuwen, Dronten

K. Muller, Heerenveen

Kruimels van de tafel

Vlaggenstok

Paulus noemt een tweetal figuren die inderdaad bezig waren het perspectief dat door Christus' opstanding ontstaan was, af te snijden: Hymenaeüs en Philetus. Wat dat voor mensen waren, weten we niet. We weten alleen dat ze leerden: er is geen opstanding der doden. Onze opstanding hebben we al achter de rug. Die heeft al plaatsgevonden, namelijk toen we tot geloof kwamen. Toen zijn we opgestaan tot een nieuw leven.

Dat laatste klinkt erg bijbels. Paulus kan dat ook zo zeggen: we zijn met Christus opgewekt door het geloof (Kol. 2:12; 3:1). Ja, maar zodra deze opstanding tot een nieuw leven wordt losgekoppeld van de opstanding uit de doden, komt alles op losse schroeven te staan en raak je alles kwijt. Want als wij niet echt worden opgewekt, is ook Christus niet opgewekt. En dat betekent dat heel de verlossing dan in elkaar klappt en niet meer is dan een fata morgana (1 Kor. 15:16-19).

Je zou het kunnen vergelijken met een vlaggenstok waaraan een vlag wappert. De opstanding van Christus en die van ons is als zo'n vlaggenstok. Daaraan wappert de vlag van het nieuwe leven. Wanneer je nu de vlaggenstok losmaakt van de vlag en wegneemt, kun je niet verwachten dat de vlag ergens in de lucht blijft wapperen. Natuurlijk niet. Die valt omlaag. Dat is onvermijdelijk. Zo is het ook met de opstanding tot een nieuw leven. Wanneer die wordt losgekoppeld van onze en Christus' opstanding uit de doden, blijft het nieuwe leven niet onaangetaast. Geen sprake van. Dat valt dan precies als zo'n losgesneden vlag omlaag. Het wordt weggespoeld als voetstappen door de branding. Het kan niet in eigen kracht door functioneren en maakt plaats voor goddeloosheid en ongerechtigheid.

M.R. van den Berg, Groningen

Snippers uit de Afrika-mand

Nog eens de cirkel

Waar komt dat cirkelbeeld als symbool voor de levensvisie van Afrika vandaan? In het verleden heb ik in het Kamper zendingsblad enkele malen de verering van de geesten der gestorvenen genoemd, de levend-doden die je altijd bij je hebt. De mensen van gisteren die er vandaag nog

zijn en naar wie ik in de toekomst ga. De toekomst in, wordt teruggegaan naar het verleden. Het leven wordt een cirkelbeweging. Ik ga daar nu verder niet op in maar noem liever nog iets anders uit het Bantoeleven van Afrika dat ons vanzelf ook in de richting van het cirkelsymbool drijft.

Het was Stanley meer dan een eeuw geleden op zijn Kongotochten al opgevallen dat de hele Afrika-economie gebaseerd was op een circulatie van bestaande goederen. Elk blijft steeds even arm of rijk als hij was. Wat de deur uitgaat komt er in andere vorm weer in. Dit heeft de Afrikalogen tot de formulering van de leer van het beperkte-goed (limited-good) gebracht. Het totaal van wat de gemeenschap bezit blijft steeds min of meer gelijk. Het gevolg is natuurlijk dat vermeerdering van iemands bezit ten nadele gaat van de buurman. Arbeid voor eigen winst is een bedreiging voor de ander. Ambitie in het Westers kapitalistisch denken, zo prijzenswaardig in Europa, wordt in Afrika licht een verdachte magische manipulatie. Wie het al te goed gaat kan zomaar van hekserij worden aangeklaagd. Een maand of wat geleden vroeg ik een man die vast en goed werk had, waarom hij dat had opgegeven. Hij vertelde me dat het plaatselijke ANC-bestuur hem had geroepen en vertrouwelijk gezegd: luister, je hebt ook al drie taxi's, je wordt veel te rijk. Dat gaat verkeerd. Je moet je werk in het dorp liever opgeven. Wat hij dan ook prompt deed.

Geen wonder dat je in zo'n gemeenschap vòòr alles de band met elkaar goed moet houden eerder dan je toeleggen op vooruitgang. Het gaat er in het leven allereerst om goede verhoudingen te bewaren, vriendelijk, inschikkelijk en verdragend te zijn; om de goede verhouding mag je je best eens anders voor doen dan je bent, eerder dan ijverig en ambitieus te zijn; je niet anders voordoen dan je bent, of iemand rechtuit de waarheid zeggen, dat doen blanken alleen! Kort en goed: interpersonele waarden staan het hoogst genoteerd. Toen ik me daarvan bewust werd, keek ik er toch wel van op dat Paulus in Gal. 5 onder de vruchten van de Geest ijver niet noemt. En nog meer toen ik ontdekte dat het juist die interpersonele waarden van de gemeenschap zijn die Paulus noemt. De apostel vindt het toch niet zo gek eens wat aandachtiger naar Afrika te kijken.

J. Vonkeman,
Richmond, Zuid-Afrika

Zomermargrietten

„Ik ga naar de open tuinen in St. Pancras. Ga je mee?” vroeg mijn vriendin Miek. Nu vind ik het altijd leuk om andermans huis en tuin te bekijken, dus ik was er meteen voor te porren. „Waar en wanneer”, zei ik gretig. „Zaterdagmorgen vanaf twaalf uur. Ank en Marijke gaan ook mee. Ank is Mieks zus en Marijke is een andere vriendin. Als je lang met iemand bevriend bent, breidt de vriendinnenkring zich uit als een aangename olievlek. Die zaterdagmorgen stapten we op de fiets en reden naar St. Pancras. Na een kwartiertje stonden we bij het eerste tuinhok. Marijke was bestuurslid van 'Groei en Bloei', een tuinblad, en wist ons alles te vertellen over de tuinen die we gingen bezichtigen. „Hier staan enorme potplanten”, zei ze en ging ons voor naar de achtertuin. Ze had niets te veel gezegd. Op het terras stonden gele zomermargrietten in grote kuipen zo uitbundig te bloeien dat ik meteen voelde dat ik m'n eigen potplanten te kort deed. Vanmorgen leken het nog pronte planten, maar vergeleken met deze margrietten waren het miezerige stekken. „Hoe krijgt u dat voor elkaar?” vroeg ik de bezitster van de tuin. „Genoeg water en flink bijmesten”, zei ze, „dat is alles!” „Kom kom. Je doet er veel aan,” zei haar man. „Vorige week, met die nachtvorst heb je ze nog allemaal binnen gehaald.” „Dat is waar, maar verder gaat het echt vanzelf”, zei ze bescheiden. Hij knikte trots en pakte een spade op die langs het pad lag. Het is opvallend dat vrouwen de tuin bezitten en de mannen spitten. Die verdeling komt me bekend voor en staat me wel aan, eerlijk gezegd. We kregen een paar pompoenstekken mee en vertrokken naar andere tuinen. Het was aardig druk. Veel mensen grepen de kans aan om andermans tuin te bekijken. Er was ook een echtpaar op pad, waarvan ik in ieder geval de man kende. Ik had er echter geen idee van waar ik hem moest plaatsen. Toen ik passeerde, groette hij. „Leuk is dit, hè?” zei ik in de hoop dat het me te binnen zou schieten waarvan ik hem kende. „Ik vind er niets aan”, zei hij schouderophalend. „Al dat geblaat bij een struikie of een varentje!” Zij zei: „Ach ja!” „Oh”, zei ik verbaasd en hield nog net 'wat doe je hier dan' binnen. „Ja, je wilt er wel eens even uit”, ver-

klaarde ze. „Hoor u bij die kwebbelende dames?” „Jazeker,” zei ik voldaan. „Gezellig”, zei ze en keek benijdend. „Zeg... waar kennen wij elkaar van. De buurt of eh?” vroeg ik. „Ik heb vorige maand uw verwarming gemaakt”, hielderde haar man op. „Juist! Natuurlijk!” zei ik. „Hij doet het weer prima hoor. Nou, prettige dag verder nog.”

Ze fietsten door zonder het rozen-

poortje op nummer twintig te zien. Hij met een stramme rug. Zij met mistroostig hangende schouders. Het maakte een verpieterde indruk. Het recept voor zomermargrietten zou ook wel eens voor mensen kunnen gelden: Genoege water (aandacht), bijmesten (een beetje plezier), en binnen vóór het gaat vriezen! Warmte is goed voor verhoudingen en voor planten.

Margreet Maljers-Kroes, Alkmaar

Voor de kinderen

Het verhaal over de richter Simson is erg bekend.

Probeer daarom eerst de vragen te beantwoorden zonder ze op te zoeken.

- Wie vertelde Simsons moeder dat ze een baby zou krijgen?
 - een engel
 - een profeet
- Waar moest Simsons moeder om denken?
 - ze moest het kind afstaan aan de priester
 - ze mocht geen wijn drinken of onreine spijzen eten
- Wat moest er met het haar van Simson gebeuren?
 - hij mocht zijn haar niet laten groeien
 - hij mocht zijn haar niet afknippen
- Simson wilde met een vrouw trouwen, wat gebeurde er onderweg naar de bruiloft?
 - ze kwamen een leeuw tegen, die verscheurde hij
 - ze kwamen struikrovers tegen
- Wat haalde Simson later uit het lichaam van de leeuw?
 - zijn tanden, waar hij een ketting van maakte
 - honing van een bijennest
- Zijn schoonvader gaf de vrouw van Simson aan een andere man, wat deed Simson toen?
 - hij doodde de vrouw en haar familie
 - hij ving 300 vossen, bond deze met de staarten twee aan twee aan elkaar, en deed een brandende fakkel tussen elke twee staarten, en joeg ze het koren in
- Toen de Filistijnen wraak wilden nemen en hem gevangen hadden genomen, scheurde hij de touwen en sloeg met een ezelskaak 1000 mannen dood. Hij kreeg er erge dorst van, waar haalde hij water vandaan?
 - uit de put in het dorp
 - God maakte een spleet in de rots waar water uit kwam
- Simson was in Gaza waar ze hem gevangen wilden nemen, hoe ontsnapte hij?
 - hij pakte de poortdeuren, rukte ze los en legde ze boven op een berg
 - hij ontsnapte door een ondergrondse tunnel
- Simson werd verliefd op Delila, de Filistijnen probeerden Simson te pakken te krijgen door deze vrouw geld te geven als ze te weten kwam, waar zijn kracht vandaan kwam. Hielp ze de Filistijnen?
 - ja
 - nee
- Toen ze lang genoeg zeurde vertelde Simson toen het geheim van zijn haren?
 - ja, en ze schoren het af
 - nee, en ze lieten hem met rust
- Nadat ze Simson gevangen hadden maakten ze hem blind. Ze zetten hem bij de steunpilaren waar het gebouw op rustte. Wat gebeurde er met Simson?
 - de Filistijnen doodden hem
 - hij bad God om kracht, en drukte de pilaren weg, zodat het gebouw instortte en iedereen doodde, die in het gebouw was.

De oplossing van de vorige puzzel is: Simson

G. Wijkhuizen-van Vuuren

Nieuwsgierig maken naar God Geloofsgemeenschap heeft voorbeeldfunctie

Geen leven is neutraal. Het is altijd gekleurd en krijgt vorm vanuit een bepaalde levensbeschouwing. We noemen dit spiritualiteit. En voor christenen gaat het om christelijke spiritualiteit. We proberen ons leven op een bepaalde wijze vorm te geven in overeenstemming met onze diepste drijfveren. Voor christenen is dat een leven, afgestemd op God en de medemens. Christelijke spiritualiteit is een levens-echte persoonlijke vroomheid, die door de bijbel wordt opgeroepen. Het gaat om wat wij innerlijk aan het geloof beleven. De Spreukendichter spreekt van „de vreze des Heren” (14:27). Een christen wordt geroepen tot een spiritualiteit, waarin hij antwoord geeft op het grote liefdegebed: God liefhebben boven alles en je naaste als jezelf. We geven God antwoord in de eredienst, in huiselijke kring en in het maatschappelijk leven. Onze relatie met God heeft invloed op onze relatie met de medemens.

Geen leeg testament

De vreze des Heren is geen angst, maar eerbied voor God. Het is godsvrucht. Met dit woord wordt in het Oude Testament het doel van de opvoeding aangegeven. Ouders en ouderen leren vanuit het geloven kinderen en jongeren om zelfstandig hun weg te vinden. In verantwoordelijkheid tegenover God en de samenleving. Het zijn allereerst de ouders, die via de geloofsopvoeding een levenshouding van liefde tot God en medemens op kinderen overbrengen. Zij kunnen hun kinderen het geloof niet geven. Wel kunnen zij hen aanreiken wat zij aan God beleven. Wat kinderen meekrijgen moet geen lege doos, geen leeg testament zijn.

Magneet

In zijn boek over geloofsopvoeding, 'Geloven van huis uit' (1996), gebruikt dr. H.R. Juch het beeld van een magneet. Je brengt een stukje ijzer in de buurt van de magneet, die ineens dat stukje ijzer aantrekt. Zo probeer je je kind zó dicht bij de Heer te brengen dat het ineens door Hem wordt agetrokken. De laatste beweging vindt buiten je zelf om plaats. Dat je kind tot geloof komt heb je als ouders niet in de hand. Hoezeer je als ouders je kinderen ook voorleeft wat geloven voor

je betekent, je kind kan een andere weg inslaan. Tot je grote verdriet. Invloeden van buiten spelen ook een rol. Ouders zijn niet de enige opvoeders.

Vertrouwen

Belangrijk is dat wij persoonlijk God en Jezus kennen. Willen wij iets van de liefde overdragen, dan zullen wij Gods liefde in ons eigen leven moeten kunnen ervaren. Het doel van de geloofsopvoeding is deze christelijke spiritualiteit. Van belang is dat kinderen in de thuissituatie deze vreze des Heren ervaren. Zij komen allereerst via de ouders met de wereld van geloven in aanraking. Om dan in ons doen en laten iets van God te ontdekken. Bijvoorbeeld als een kind leert dat zijn ouder te vertrouwen is, dan mag het langs deze weg ook leren dat God op dezelfde wijze te vertrouwen is. Je gaat de ander vertrouwen, omdat die jou aanvaardt zoals je bent. Zo doet God. Hij aanvaardt een mens onvoorwaardelijk. We kunnen onze kinderen alleen leren op God te vertrouwen als wij zelf Hem ook vertrouwen.

Geloof ervaren

In de geloofsopvoeding proberen we onze kinderen in aanraking te brengen met wat in geloven centraal staat. Dat is hen leren wie God is, wie wij zelf zijn. We mogen een mens zijn, door God aanvaard, met de opdracht op Hem te lijken, als zijn beeld: in ons leven iets van God laten zien. Het gaat niet enkel om verstandelijke kennis. Jongeren willen er iets mee kunnen doen. Ontdekken dat God kennen en in Hem geloven zin heeft. Jongeren, ook ouderen, vragen niet om geloof dat geslikt moet worden – geloofswaarheden, dogma's – maar ze vragen dat zij ook zelf geloof kunnen ervaren. Het gaat om een persoonlijke geloofsovertuiging, een geloofskeus.

Voorbeeld

Als ouders kunnen we geen pasklare antwoorden geven op de vraag of je leven zin heeft, en zo ja, welke. We kunnen enkel een antwoord vóórlezen. Wanneer we als ouders onze kinderen leren wie God voor ons is en zij ontdekken dat dit ons leven zin geeft, zullen zij misschien nieuwsgierig naar Hem worden. Wezenlijk is, dat ons antwoord overeenkomt met de wijze waarop wij geloven en leven. Kinderen verlangen echtheid, ze willen in ons leven graag zien, dat het antwoord op de godsvraag ons uit het hart gegre-

pen is. Ook zij willen zien dat de kerk uitstraling heeft: een vindplaats van liefde, saamhorigheid, eerlijkheid en oprechtheid, betrokkenheid bij de nood van de wereld.

Ouders en de geloofsgemeenschap hebben een voorbeeldfunctie. Door onze gelovige levenshouding kunnen wij laten zien wat ons beweegt.

Gebod

Opvoeden vanuit het geloven is alleen mogelijk wanneer ik zelf in een levende relatie met God sta. Dat komt ook naar buiten in ons bidden. Ook via ons (hardop) bidden merken kinderen wat wij met God hebben. Wij mogen hen nieuwsgierig maken naar God. En gaan zij een andere richting dan wij graag zouden zien: niets is voor God onherstelbaar.

Onherroepelijk alleen is zijn liefde.

Dit inspirerende artikel werd geschreven door Drs. A. Hekman te Beilen in het: 'GEREFORMEERD KERKBLAD' waarvan hij hoofdredacteur is. Het wijst ons een denkspoor, dat bevorderlijk is voor de beleving van het geloof en de opbouw van het gezinsleven. God geve, dat we mogen ervaren, dat er rondom ons een kerkelijke gemeenschap is, die begrip heeft voor de zorgen, die met de opvoeding meekomen en ons stimuleert het van de HERE te verwachten.

Enschede, O. Mooiweer

Kerknieuws

Beroepen/Intrede/ Afscheid

Beroepen door Rijsbergen: kand. P.G. Sinia te Zierikzee; door Veenendaal (CGK): ds. W.C. Moerdijk, predikant van de gecombineerde CG/NG-gemeente te Nieuwegein

Adressen

NGK Oegstgeest

Dr. W. Janse, Frans Halslaan 22, 2343 EH Oegstgeest, tel. 071 5155133

NGK Steenwijk

Ds. J. Verhoeff, Rozenstraat 32, 8331 NG Steenwijk

NGK Zaandam

Adres scribaat: Botenmakersstraat 112, 1506 TH Zaandam

NGK Nijmegen

Scriba: A.J. Freeke, Hoogmeer 26-46, 6605 CH Wychen, tel. 024 6425054

NGK Hoogeveen

Tel. scriba: 0523 614661

Contactpersoon jongerenbijbelkring: J. Holtrust-v.h. Ende, tel. 0528 271710
NGK Voorthuizen
Scriba: R. Plenter, Korte Akker 5,
3773 BM Barneveld, tel. 0342 422423.
Postadres blijft: Postbus 193, 3780 BD
Voorthuizen.

Overig nieuws

Preekconsent

Door de regio Harderwijk is voor één jaar preekconsent verleend aan br. H. van der Velde, Wolhuisweg 26a, 8091 EB Wezep, tel. 038 3769719.

Ochtenddiensten Breda

In de maanden juli en augustus worden in de NGK te Breda geen ochtenddiensten belegd. Aan de gemeentelieden is geadviseerd gedurende deze periode de ochtenddiensten in de CGK, Hortensiastraat 4 te Breda, te bezoeken.

Gecombineerde CG/NG-diensten in Hoogeveen

In de periode 6 juli t/m 31 augustus zullen de diensten in Hoogeveen samen met de Christelijke Gereformeerde brs. en zrs. gehouden worden in de Ichtuskerk, Rozenstraat 1. De ochtenddienst begint om 09.30 uur, de tweede dienst om 18.30 uur (op 3 augustus om 19.00 uur).

Middagdiensten Groningen

Gedurende de periode 6 juli t/m 10 augustus zullen in de Tehuisgemeente te Groningen geen middagdiensten worden gehouden. De morgendiensten zullen aanvangen op het normale tijdstip (09.30 uur) en worden, zoals gebruikelijk, gehouden in 'Het Tehuis', Lutkenieuwstraat 13 te Groningen.

Middagdiensten Wageningen

Gedurende de vakantieperiode zullen in Wageningen op de zondagen 13 juli t/m 10 augustus geen middagdiensten worden gehouden. Ochtenddiensten: 09.30 uur in 'Ons Huis', Harnjesweg 84 in Wageningen.

Gecombineerde CG/NG-diensten in Eindhoven

In de vakantieperiode houden de Christelijke Gereformeerde Kerk en de Nederlands Gereformeerde Kerk van Eindhoven een aantal gezamenlijke kerkdiensten. Op 20 en 27 juli, 3 en 10 augustus worden gecombineerde ochtenddiensten gehouden in de CG Kerk, Schootsestraat 47. Op genoemde zondagen en op 6 en 13 juli, 17 en 24 augustus zijn er gecom-

bineerde middagdiensten in het gebouw van de NG Kerk, Frederik Hendrikplein 35. De diensten beginnen om 09.30 en 17.00 uur.

Vrouwencontactdag in Zwolle

Op 2 oktober zal in Zwolle de jaarlijkse Vrouwencontactdag gehouden worden. Het thema is *'Omgaan met de ander'*. Inleidingen door mevr. Irene Blom-Vrijmoeth (Amersfoort), Greta Rietkerk-Reimer (Utrecht) en Jeanet Westerkamp-Stegeman (Houten).

Ds. Vonkeman veertig jaar predikant

Het was 27 juni veertig jaar geleden dat ds. J. Vonkeman in het ambt werd bevestigd. Hij deed op die datum intrede te Kampen voor de zendingsarbeid in Zuid-Afrika. Op 1 september ging ds. Vonkeman, die in Natal woont, met emeritaat.

Kort verslag regiovergadering Alkmaar/Zaandam d.d. 10 juni 1997

Namens de roepende kerk opent ds. J.M. de Groot de vergadering. In zijn openingswoord staat hij stil bij het overlijden van ds. R. Brands, emeritus-predikant van Den Helder. Na onderzoek van de credentiebrieven wordt de vergadering geconstitueerd: ds. J. Kiers, preses; ds. G. Nieuwburg, scriba en ds. J.M. de Groot, assessor. De kerk van Zaanstreek-C. vraagt verlenging van preekconsent voor br. A. Beeftink. De vergadering verleent dat voor de tijd van één jaar. De kerk van Den Helder heeft steun aangevraagd bij de commissie steunbehoevende kerken. In Den Helder wordt 80% van de werkgelegenheid verschaft door de Marine. Maar door inkrimping verliezen mensen hun baan en verhuizen. Ook gepensioneerden verlaten Den Helder en daardoor is de gemeente in ledental teruggelopen. De regio stelt zich achter de steunaanvraag. Ds. Kiers legt in een memorandum de vergadering 'huishoudelijke regels voor de regiovergadering' voor. Krommenie zal de opmerkingen verwerken en op de volgende vergadering met een definitieve versie komen. Wormer vraagt de vergadering hoe ze denkt over loting bij ambtsdragersverkiezingen. Hoorn ziet af van een verzoek naar de LV te gaan om daar te spreken over traktementen van predikanten. Omdat dat onderwerp al meerdere malen op de LV is besproken heeft heropenen van de discussie niet veel zin. Den Helder vraagt om een meer efficiënte behandeling van de

stukken voor de LV. Afgesproken wordt dat ds. J.M. de Groot een selectie zal maken en de stukken die om een duidelijk standpunt vragen onder de kerken verdelen. Iedere kerk kan dan de discussie over het haar toebedeelde stuk voorbereiden en ter vergadering inleiden. Bij de rondvraag meldt Middenmeer dat voor de diensten uitsluitend gebruik wordt gemaakt van de NH kerk in Slootdorp. Ook is er dankbaarheid voor het belijdenis-doen van vijf gemeenteleden dit jaar. Wormer brengt naar voren dat er een goed contact is met een gemeente in Hongarije en vraagt steun voor een predikante die in Nederland verder studeert. De vergadering adviseert Wormer de kerken hierover aan te schrijven. Volgende vergadering: 13 november in Wormerveer.

Kort verslag regiovergadering Harderwijk

De voorzitter, ds. D.A. Lagewaard, heet allen welkom, in het bijzonder br. H. van de Velde die hier aanwezig is i.v.m. zijn examen ter verkrijging van het preekconsent.

De afvaardiging van de kerk van Voorthuizen/Barneveld doet verslag van de wederzijdse erkenning met de vrijgemaakte kerk ter plaatse. De regiovergadering juicht dit initiatief toe en een uitgebreid rapport wordt meegegeven om aan de diverse kerkeraaden te laten lezen.

Handelingen 4 wordt ter opening gelezen, waarna de agenda wordt vastgesteld. De notulen van de vergadering van 9 okt. jl. worden vastgesteld en goedgekeurd.

Br. H. van de Velde houdt zijn preekvoorstel. Na de preek geeft de vergadering met vrijmoedigheid toestemming om het examen voort te zetten. Het examen wordt voortgezet met achtereenvolgens ds. F. van Deursen die vragen stelde over het oude testament met name over koning Josia. Ds. W. van Dijk behandelt het nieuwe testament d.m.v. het stellen van vragen over het boek Marcus. Ds. D.W. Fijan stelt vervolgens de kennis van de leer van de kerk aan de orde. Besloten wordt br. H. van de Velde het gevraagde preekconsent te verlenen. Voortgezet wordt met een gewijzigde agenda. Veel wordt doorgeschoven naar de najaarsvergadering. Besproken wordt achtereenvolgens: financiële stukken (kerk Wezep), de gewoonteregeling van de regio Harderwijk en de regiocursus ambtsdragers. Tijdens de rondvraag komt de vraag om eventuele verzoeken van

gemeenten aan gastpredikanten voor een catechismusprek te honoreren. Na dankgebed besluit de voorzitter de vergadering.

Onder
andere(n)

Werkgroep Recreatie Lichamelijk gehandicapten in de CGK

De eerste vakantie-activiteit van de Werkgroep Recreatie Lichamelijk gehandicapten, uitgaande van het Christelijk Gereformeerd Deputaatschap Pastoraat in de gezondheidszorg, is inmiddels achter de rug. Met 42 gasten is vanuit Zwolle een 'rondje IJsselmeer' gevaren en het was een fijne week. De werkgroep wil graag alle kerken, waar een gastvrij onthaal werd gevonden, hartelijk danken. Ook de zusterkring uit Zwolle zorgde voor een plezierige ontvangst. Van 15-19 september wordt met een twaalfstal mensen een midweekvakantie gehouden in vier aangepaste bungalows in Drenthe. Noodzakelijke hulpmiddelen, verpleging en verzorging zijn aanwezig. Ook ouderen zonder handicap zijn welkom. Er is nog een aantal plaatsen open. Heeft u

belangstelling, dan graag een telefoontje naar Ans Boshuis-Odijk of Juul van Oord-Bakker, tel. 030 6379806 respectievelijk 030 6351931.

Ontmoetingsdag Gereformeerd Appèl

De jaarlijkse ontmoetingsdag van het Gereformeerd Appèl vindt dit jaar plaats op zaterdag 6 september. De landelijke bijeenkomst is voor het eerst niet in Amersfoort maar in de Zwolse Koningskerk (Zwolle-Zuid). Het thema van de dag is *Gebed en verwachting*. EO-voorzitter ds. A. van der Veer zal tijdens het middagprogramma een bijbelstudie over dit onderwerp verzorgen. In gespreks-groepen kunnen de bezoekers vervolgens doorpraten. In samenwerking met het gereformeerde jongerenblad Kivive is er een speciaal jongerenprogramma. Voor kinderen van de basisschoolleeftijd is er een kinderprogramma en voor de kleinsten wordt crèche gehouden. Ter overbrugging naar de gebedsbijeenkomst zal Peter Sneep een sing-in verzorgen. In de gebedsbijeenkomst, die 's avonds wordt gehouden, zullen ds. Quant (CGK) en ds. Biewenga (NGK) voorgaan. Het aanvangsuur is gesteld op 14.00 uur.

Nederlands Dagblad verschijnt op cd-rom

Op 27 juni heeft het Nederlands Dagblad zijn volledige editie van 1996 op cd-rom uitgebracht. Het Nederlands Dagblad is hiermee de eerste landelijke krant die zijn complete jaargang op cd-rom uitbrengt, inclusief foto's, infographics en logo's. Bovendien wordt met de relatief lage adviesprijs van 250 gulden, een elektronisch krantenarchief voor iedereen betaalbaar.

De cd-rom bevat alle redactionele artikelen en bijlagen die in de 52ste jaargang van dit landelijke ochtendblad hebben gestaan.

De artikelen en illustraties op de cd, getiteld 'Nederlands Dagblad 1996', zijn afkomstig van de eigen veertig journalisten en van grote (inter)nationale persbureaus als het ANP, Reuter, AFP en DPA.

Het 'Nederlands Dagblad 1996' wordt geleverd inclusief Acrobat Reader. Hiermee is de cd voor zowel pc- als Macintosh-gebruikers gemakkelijk te bedienen. Via overzichtelijke menu's kan de gebruiker eenvoudig de gewenste uitgave op het scherm toveren. Bovendien is het mogelijk de complete jaargang snel op trefwoorden te doorzoeken.

Overwinteringsreizen Bali Indonesië

**OBI ... al jaren de specialist
voor een heerlijke geheel verzorgde
overwintering op Bali!**

- * vier, zes of acht weken in januari en februari 1998
- * keuze uit 9 hotelparken
- * te combineren met Sumatra, Maleisië, Singapore
- * hotelwisselplan met hotels op Java en Lombok
- * **Nederlandse arts gaat mee**
- * **mogelijkheid voor het bijwonen van de kerkdiensten, die geleid worden door ds. J.M. Smelik uit Nieuwegein, uw gastheer op Bali in hotel Dhyana Pura.**

**Infodagen: 16 en 30 juli in Nunspeet,
25 juli in Akersloot**
Intl. OBI tel. 038-4229038, fax 038-4230638

Wij geloven de wederopstanding der doden en het leven der toekomstige eeuw.

In dit geloof is gestorven

JELTJE PETRONELLA CATHARINA LANDMAN-KROES

* 21 februari 1918 te Enschede † 19 juni 1997 te Apeldoorn
mijn lieve vrouw, onze lieve moeder en grootmoeder.

Apeldoorn: M. Landman

Borne: Gerbrand en Anke
Landman-de Lange
Marit
Wouter

Ede: Christa en Jaap
Dronkers-Landman
Cees Jan
Jelien
Jeroen
Esther

Waalwijk: Paulien en Joop van
Oene-Landman
Maarten
Irene
Maurits
Floris

Wieringerwaard: Immy en Jan Bakker-Landman
Julius
Casper

Bariumstraat 19
7334 AJ Apeldoorn

De begrafenis heeft inmiddels plaatsgevonden op de begraafplaats Heidehof te Ugchelen.

